

Csengőd

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés 3

2. Csengőd bemutatása 5

A település története, általános településkép, településkarakter

3. Örökségünk 8

A településképi szempontból meghatározó építészeti, műemléki, táji és természeti értékek, településképi jellemzők

4. Eltérő karakterű településrészek, településszerkezeti jellemzés 13

Csengőd belterület

Csengőd külterület, általános tanyás településrészek

Csengőd ipari, mezőgazdasági üzemi területek

Csengőd külterület, beépítésre nem szánt területek

5. Építészeti útmutató, ajánlások 19

Telepítés

Tetőhajlásszög

Magasság

Tetőforma

Terepalakítás

Színek

Kerítések

Kertek

Erkélyek, tornácok

Ajtók, ablakok

Homlokzatképzésre

Részletek

6. Mai példák 32

7. Utcák, terek 35

8. Hirdetések, reklámtáblák 36

9. Impresszum 37

BEVEZETÉS

Csengőd község a festői kiskunsági buckákon fekszik. Számos természeti, történelmi és kulturális értékkel rendelkezik, melyeket ez a településképi arculati kézikönyv hivatott bemutatni. Mindezek ismeretében a máig formálódó, községre jellemző arculatot szeretnénk jellemezni, valamint irányt kívánunk mutatni, hogy hogyan építkezzenek a jelenlegi és jövőbeli csengődi lakosok a településképhez igazodva.

E könyv íróinak fontos feladata a szemléletformálás, hiszen az építőknek az érintett utca képébe – egyúttal a településképhez – simulva kell ingatlanjaikat felépíteni vagy -újítani.

Javaslatot kívánunk tenni alkalmazható építészeti megoldásokra, melyekhez segítségül kiegészítő ábrákat illetve helyi fotókat mutatunk be. Pár kerülendő, fényképes példával is előhozakodunk azzal a céllal, hogy a település egységes arculatát megőrizzük.

Bízunk benne, hogy a településképi arculati kézikönyv hasznát veszik az építkezők!

2

CSENGŐD BEMUTATÁSA

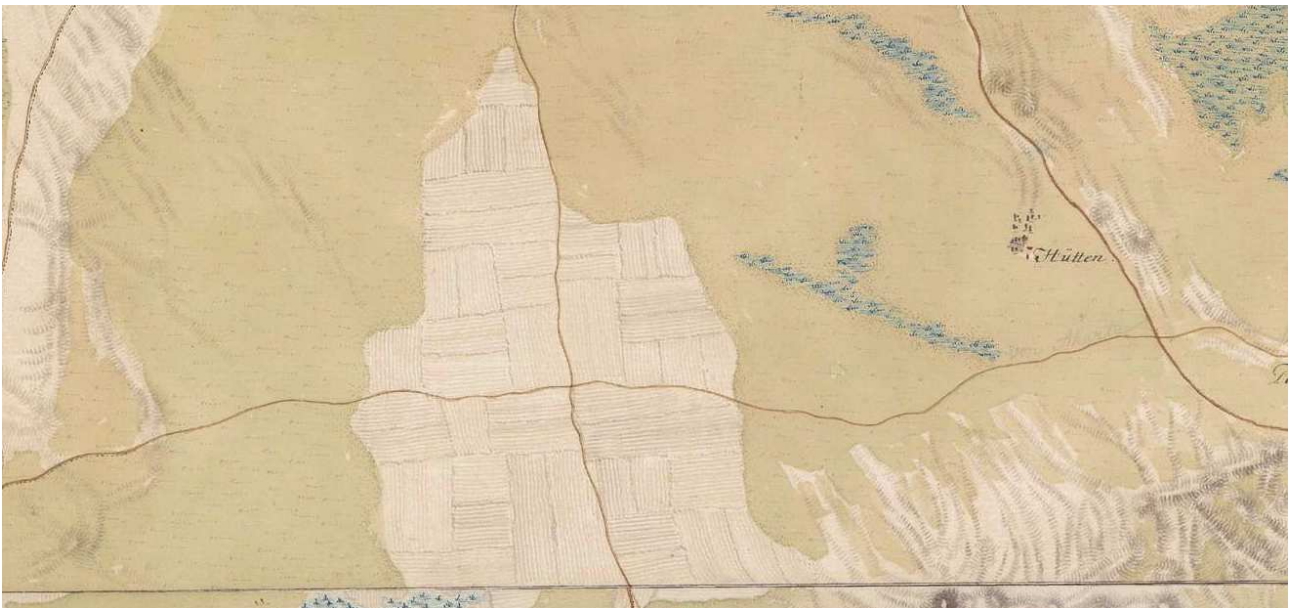
Csengőd a Kiskunsági Homokhátság egyik települése, a megyeszékhely Kecskeméttől közúton mintegy 50 kilométerre délnyugati irányban, az 53-as főútvonaltól 6 kilométerre északkeletre helyezkedik el. Vonattal Budapest és Kiskőrös felől érhető el. Kiemelt tájvédelmi körzete a Turjános, mely a Kiskunsági Nemzeti Park kezelésében áll. A Kolon-tó egy része is Csengődhöz tartozik.

A település utcaszerkezete szabályos. Akasztó felől érkezve bal kéz felől láthatjuk a központot, az ott álló Római katolikus templommal.

A község lakóinak száma napjainkban mintegy 2400 fő, a lakosság közel 25%-a tanyákon él. A lakosság fő megélhetési forrását a mezőgazdaság, illetve azokhoz kapcsolódó feldolgozóipar jelenti.

A község az ezredfordulóra teljes infrastruktúrával ellátottá vált. Az alapvető víz, gáz ellátottság mellett 2001-ben elkészült a szennyvízcsatorna hálózat kiépítése is. A falu minden utcája szilárd burkolatú, gondozott fasorokkal és három közparkkal kiépített.

A hagyomány szerint Árpád fejedelem és fia Zsolt (Solt) birtokához tartozott és nevét egy Csenged nevű hűbéres vitéztől kapta, aki embereivel Csengőd község területén telepedett meg. Zsolt fejedelem szálláshelye a mai Solt község területén volt. Korabeli leírások szerint a tatárok elpusztították Kiskőrös, Cebe, Csengőd, Kaskantyú, Páhi, Tabdi településeket.

1. térkép: Az Első Katonai Felmérést ábrázolja

Csenged lakott település 1408-ban szerepel először oklevélben. Eszerint solti székhez tartozik Páhi, Akasztó, Szent Imre, stb. településekkel együtt, majd a török időkben újra elpusztult.

A XVIII. században a mezőgazdasági szempontból értéktelen, homokos területen élő kevés lakó pásztorkodással foglalkozott. Ebből az időből származik az első katonai felmérés, amelyen nagyobb lakott terület még nem fellelhető.

2. térkép: A Második Katonai Felmérést ábrázolja

A múlt században a jelenlegi község területén több majorság található volt. A községtől délnyugatra, 2,5 kilométer távolságra építette úrilakát Radvánszky Antal. Ugyanitt volt majorsága is. A község belterületén volt Bethlen Béla és Sándor uradalma. Lakóépület volt a még jelenleg is működő öreg iskolaépület a katolikus templom mellett.”

„Ezekben a gazdaságokban végezték munkájukat nehéz körülmények között e puszták lakói.

Sokat javított a gazdaságok helyzetén az 1882-ben megnyitott Budapest-szabadkai vasútvonal. **Csengőd vasútállomást kapott.** Ezzel a személy és teherforgalom szinte korlátlan lehetőségekhez jutott. Feltételezhető, hogy az érdekelt nagybirtokosok latba vetették befolyásukat, összeköttetéseiket, hogy Csengődöt is érintse a tervezett vonal, hiszen terményeik szállítása, értékesítése szempontjából döntő fontossága volt a vasúti közlekedésnek. A faluvá válás a XIX. század végi betelepítésekkel kezdődött.

Csengőd önálló községgé 1912-ben vált Orcsik András bíró, és Csaba József jegyző vezetésével. Ekkorra felépült az új községháza a Fő utcán.

A település lakói különböző anyanyelvű, különböző hagyományokon nevelődött emberek voltak. Ezeknek az embereknek a szó szoros értelmében a mindennapi létükért kellett nap, mint nap megküzdeniük.”

1918-ban Csengőd nagyközségi rangot kap. 1919-ben a tanácskormány bukása után Koczóh Zoltán jegyző személyében igen jó felkészültségű szakember került a község élére. 25 éven keresztül végezte felelősségteljes munkáját. Somogyi György bíró nagyszerűen egészítette ki és segítette a jegyző munkáját.

Vezetésük alatt a község a gazdasági válság ellenére jelentősen fejlődött gazdasági téren.

Több száz hold szőlő és gyümölcssteleptetésre került sor. Ebben az időben épültek a bel és külterületi iskolák: Tabdin, Kiscsengődön, Kullérban.

A falu az évek során egyre épült, szépült. Hagyománnyá vált az utcai előkertek létesítése, rendszeres gondozása. A tanács maga is fásítással igyekezett az összképet impozánsabbá tenni. Az utca rendjének biztosítása érdekében szükség volt bizonyos szabályrendeletek fogantatására.

Rendszeres járdatarakításra, télen hóeltakarításra kötelezték a háztulajdonosokat. Kötelezővé vált az útszéli árkok kaszálása. Tilossá vált a szennyvíz utcára vezetése.

Az újratelepítés óta 100 év telt el. Hála az ősök bölcs előrelátásának a vasút mellé jelölték ki jövődi lakhelyüket, széles, egyenes utcákkal. Ezeknek a házacskáknak ma már nyoma sincs, mindössze néhány épület maradt fenn eredeti formájában. A község jelenlegi arculatát a 60-as évektől kezdődően vette fel.

A község a 80-as évek végére kialakította a legfontosabb intézményeket, közműveket, amelyek léte ebben az időszakban, Európának ebben a régiójában feltétlenül szükségesé váltak a lakosság egészségének megőrzése érdekében.”

Az idézőjellel jelölt mondatok részletek Pivarcsi János - Csengőd község településtörténete c. művéből.

A falu határában van a Duna-Tisza Közének egyik legrégebbi templom romja. Ugyancsak a közelben található a híres nótaköltő Dankó Pista felújított kúriája. A háborítatlan természeti környezet adta lehetőségek és a borkultúra fejlődése a turizmus szerepének növekedése irányába nyithatnak utat.

A település legnagyobb ünnepe az október közepén megrendezésre kerülő hagyományos „Falunapok”, amelynek keretében több száz vendég érkezik a községbe.

ÖRÖKSÉGÜNK

Csengőd templomai

A Magyarok Nagyasszonya római katolikus templom 1901-ben épült, klasszicista stílusban. Az egyhajós, homlokzati óratornyos templom északkelet-délnyugati tájolású, az utcával párhuzamosan épült. Az utcafrontról kerítés és előkert határolja. Délnyugati oldala félköríves szentélyben záródik. Északnyugati oldalán sekrestye, homlokzati tornya lábánál a főbejárat található. (A jobb felső és a bal alsó képen látható.)

Érdekesség, hogy a településen református templom egy lakóház átalakításával született. (Jobbra, középen lévő kép.) Csengődön 1902-ben alakult meg az egyesült protestáns leányegyház, s nemsokára telket vásároltak iskola és tanítólak részére. Itt tartották az istentiszteleteket a reformátusok, és az evangélikusok egyaránt.

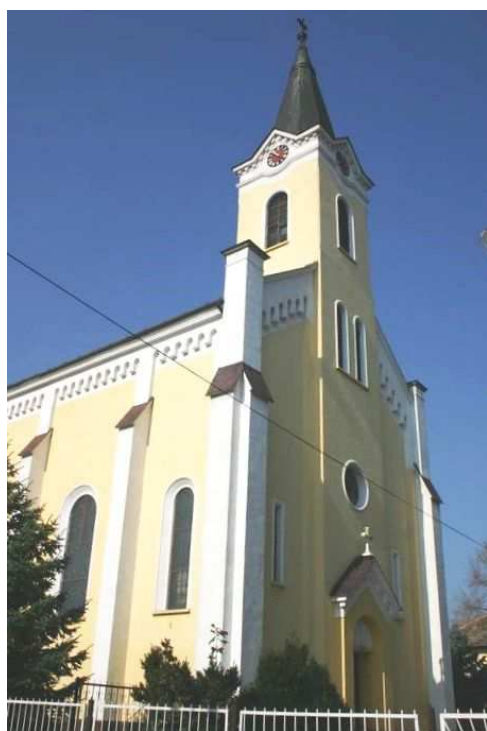
Az utcafrontra merőlegesen épült, előkert nélküli, hosszú parasztházat a '20-as években alakították át az istentisztelet és oktatás helyszínéül.

Az épület tetejére fatorony került, ezért ezután már templomnak nevezik. 2000-ben az önkormányzat anyagi támogatásával és a csengődi hívek adományaiból alábetonozták az egész épületet. 2001-ben a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma támogatásával a külső falfelületek felújítása valósult meg.

Az evangélikus templom, parókia és az iskola a gyülekezet támogatásával épült, de jelenleg lelkipásztorja nincs.

A római katolikus és az evangélikus templom és Tornynos iskola néven a református imaház helyi védelem alatt áll.

Az épületek településképi szempontból is meghatározók.

A szakrális épületek mellett helyi védelem alatt áll:

A község háza (Dózsa György utca 35.), a József Attila u. 28. szám alatti lakóépület és a Horváth család síremléke.

Az 1880-as „helyi érdekű vasutakról” szóló törvény kihirdetése utáni 30 évben több ezer kilométernyi vasútvonalat adtak át Magyarországon. 1892-ben külön helyi érdekű vasúti szabványt dolgoztak ki, mely tartalmazza a vasútállomások szabványterveit.

Ennek leginkább szembe tűnő eleme a felvételi épület (állomásépület) volt, ilyen állomásépület létesült Csengődön is.

Dankó-villa

A Dankó Villa és Hegedűs Tanya egy 6500 m² telken fekszik Csengőd és Tabdi határában.

A Tabdi közelében található 200 négyzetméteres Dankó Villa a századforduló környékén épült, historizáló-neoklasszicista stílusban. 1900-tól 1903-ig Dankó Pista, a híres cigányprímás és zeneszerző nyaralója volt. A villa jelenleg turista nyaralóként funkcionál, elsősorban külföldi vendégek számára. Az épülethez tartozó teljes terület 0,65 hektár. A villa felújított, igényesen, toszkán stílusban berendezett, két szobával, hallal, ebédlővel, konyhával és vizesblokkokkal rendelkezik, árammal és gázzal ellátott. A villa alatt egy 50 személy befogadására alkalmas borospince található.

A villaépület közvetlen szomszédságában található a 253 m²-es Hegedűs Tanya, amelyben az átalakított cselédlakások helyén fenyőbútorokkal berendezett, felújított, árammal és gázzal is fűthető lakrészek, konyha és vizesblokkok találhatók.

A villát és a tanyát meghitt hangulatú ősfás kert övezi, platánfákkal, bokrokkal és a területet körülvevő szomszédos fenyvesekkel.

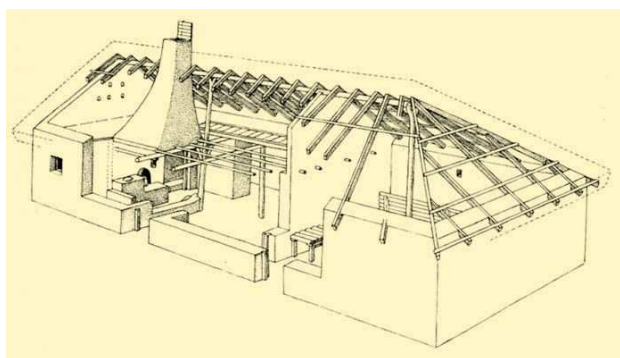

Építészettörténeti előzmények bemutatása – alföldi lakóháztípus és a tanya

A XVIII-XIX. században a lakóház vályogfallal épül, gerendás födéme van, nyílászárói kicsik, ágasfás-szelemenes tetőszerkezetén nádtető készül. A XX. század elején a **lakóház**aknál megjelenik a háromosztatú alaprajzi elrendezés, amelyben általában lakószoba, pitvar és kamra volt megtalálható. Később a pitvarból az első- és a hátsó szobába lehetett jutni. Az első „házat” aztán tisztaszobává alakították. Formáját, részletképzését a tulajdonos anyagi helyzete is befolyásolta. Csengőd hagyományos lakóházaira az utcára merőleges telepítés a jellemző, egy, vagy két ablakkal néznek az utcafrontra.

Tetőformájuk a nyeregtető, esetleg kontyolt nyeregtető, jellemző héjazati anyag a nád, vagy a cserép. A XIX. század végétől megjelent az oldaltornác. Az oszlopok fából, vagy égetett téglából készültek.

Az ólak, gazdasági épületek, és egyéb, a falusi parasztsághoz köthető építmények a falusi porta részei.

Az Alföld jellegzetes letelepedési formája volt a **tanya**, amely ma tulajdonképpen olyan gazdasági épületekkel ellátott földbirtokot jelent, amit a község határában alakítottak ki.

Az oldal alsó négy fotója egy általános tanya udvarát és épületeit ábrázolja. Baloldalon középen és lent a jellegzetes lazán zárt udvar, jobbra, fent nádtetős ól, hagyományos léckerítéssel, lent pedig a korabeli „hűtőszekrény”, a jégverem látható.

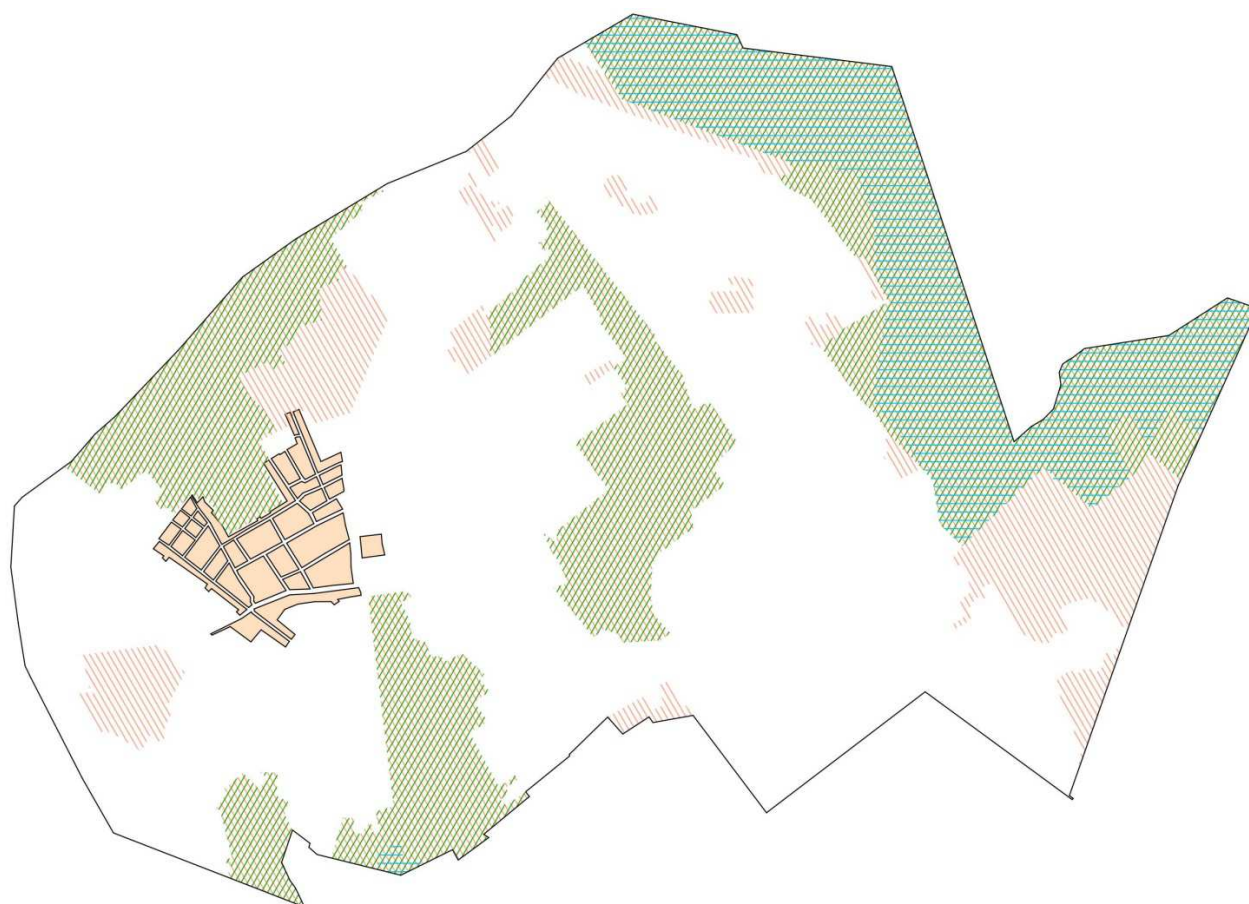
Természeti értékek

A település külterületének jelentős része valamilyen szintű természetvédelmi területhez tartozik. Ezek között **Natura 2000** területek, a **Kiskunsági Nemzeti Park**, vagy a **Nemzeti ökológiai hálózat** részei is megtalálhatók. Részben fedik egymást, például a Nemzeti Park többszörösen védett területnek számít. A védett értékek megóvása közös érdek.

Csengőd közigazgatási területén található, egyedi hatósági határozattal lehatárolt **ex lege védett láppal** érintett ingatlanok helyrajzi számos listája a Településképi rendelet mellékleteként elérhető.

A XX. század második felében a vizes élőhelyek átalakításának, pusztulásának felgyorsuló üteme eredményezte azt a nemzetközi összefogást, mely létrehozta „a nemzetközi jelentőségű vizes élőhelyekről, különösen, mint a vízmadarak élőhelyeiről” nevű Ramsari Egyezményt, amely a természetvédelmi államközi megállapodások legrégebbike. Az Izsáki Kolon-tó a Magyarországi **Ramsari területek** közé tartozik.

A Natura 2000 területek mozaikosan helyezkednek el a község közigazgatási területén. Délen a Kiskőrösi turjános (HUKN20022), nyugaton az Izsáki Kolon-tó, északon és középen a Fülöpszállás-Soltszentimre-Csengődi lápok (HUKN200013) elnevezésű kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területek találhatóak.

- Belterület
- Nemzeti ökológiai hálózat része
- Natura 2000 területek
- Kiskunsági Nemzeti Park része

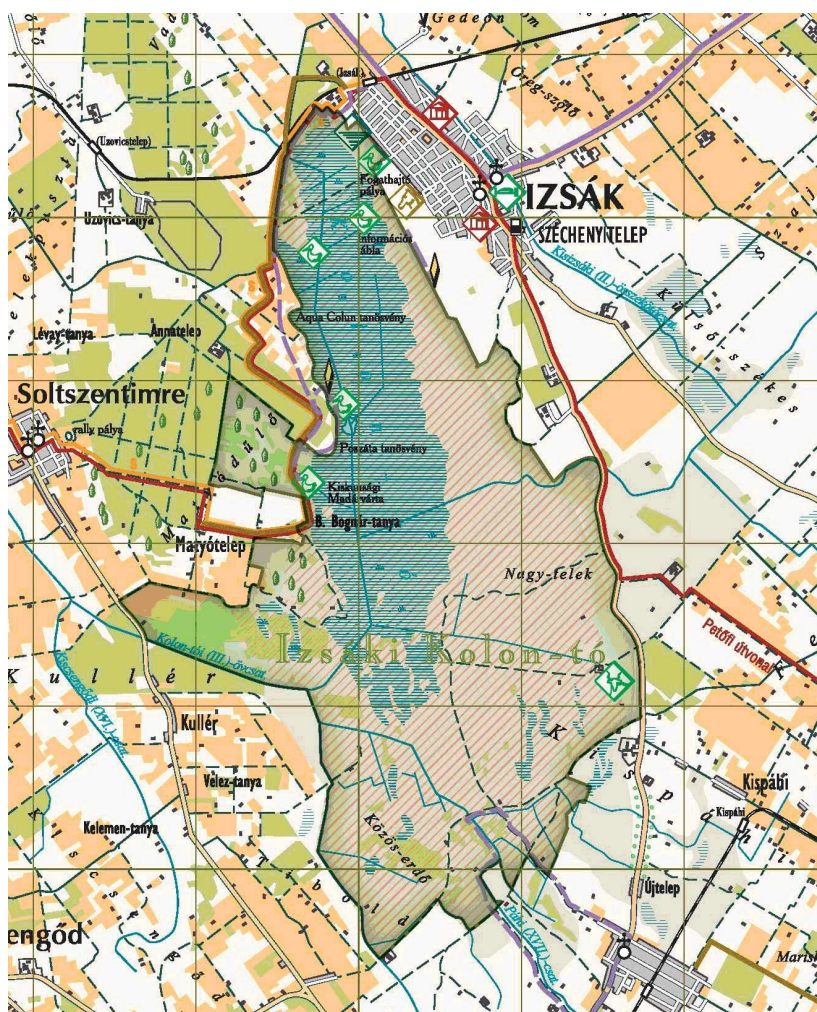
Az Izsáki Kolon tó Csengőd közigazgatási területére eső része

A Natura 2000 területek az európai, közösségi jelentőségű ritka és veszélyeztetett fajok illetve élőhelyeik hálózatát alkotják. A 2962 ha területű Izsáki Kolon-tó kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület és különleges madárvédelmi terület, amelynek délnyugati része Csengőd közigazgatási területére esik.

A Kolon-tó medre egy észak-déli irányú, a Homokhátságba benyomuló holocén Duna-ágból alakult ki. A rétegtani vizsgálatok alapján egy rövid folyami, és egy hosszabb tavi fejlődési szakasz különíthető el.

A tó ma az elmozsarasodás és az előregedés előrehaladott állapotát mutatja. A sekélyebb részeken szikesedési és tőzégképződési folyamatok is beindultak. Tavon nyílt vízfelületet szinte nem találni, nagyobb része nádas-mocsár. Átlagos mélysége 60-80 cm.

A tavat fajgazdag láprétek, mocsárrétek láperdő határolják. A nádasok ritka növénye a *lári csalán* (*Urtica kioviensis*). A déli rész fajgazdag láprétejeinek védett növényritkaságai közül az orchideákat kell megemlíteni. Védett fajai még a területnek a *szibériai nőszirm* (*Iris sibirica*), a korcs nőszirm (*Iris spuria*). A Páhi melletti részen fennmaradt tölgy-kőris-szil ligeterdők legszebb darabja 29 ha kiterjedésben a **Közös-erdő erdőrezervátum**, melynek állományát 40-60 éves magyar kőrisek (*Fraxinus angustifolia pannonica*) és 80-100 éves kocsányos tölgyek (*Quercus robur*) alkotják. A Kolon-tó madárvilága egyedülálló.

JELLEMZŐ ÉPÍTÉSZETI KARAKTEREK BEMUTATÁSA, TELEPÜLÉSSZERKEZETI JELLEMZÉS

Csengőd

Csengődön - az arculati jellemzők tekintetében – négy eltérő karakterű területrész különböztethető meg. A karakterek felosztása nem feltétlenül földrajzi, hanem építészeti, arculati szempontok szerint történt.

A község belterületi része településszerkezeti szempontból egységes, ezért egy karakterként határoztuk meg.

A külterületen mezőgazdasági területek, erdők, Nemzeti Park egyaránt található. A mezőgazdasági területek egy része olyan vegyes hasznosítású, egy tájszerkezeti (településszerkezeti) egységet alkotó terület, ahol szórványosan, ám szinte az egész közigazgatási területre kiterjedően alföldre jellemző tanyavilágot találhatunk. Ez a második karakter.

Az első két csoporttól építészeti megjelenésében, léptékében eltérő épületeket tartalmaznak a gazdasági üzemi területek, ezért ezeket a településrészeket külön meghatároztuk.

A negyedik karakter a külterület beépítésre nem szánt része.

- Falusias lakóterület
- Külterületi általános tanyás mezőgazdasági terület
- Ipari- és mezőgazdasági üzemi terület

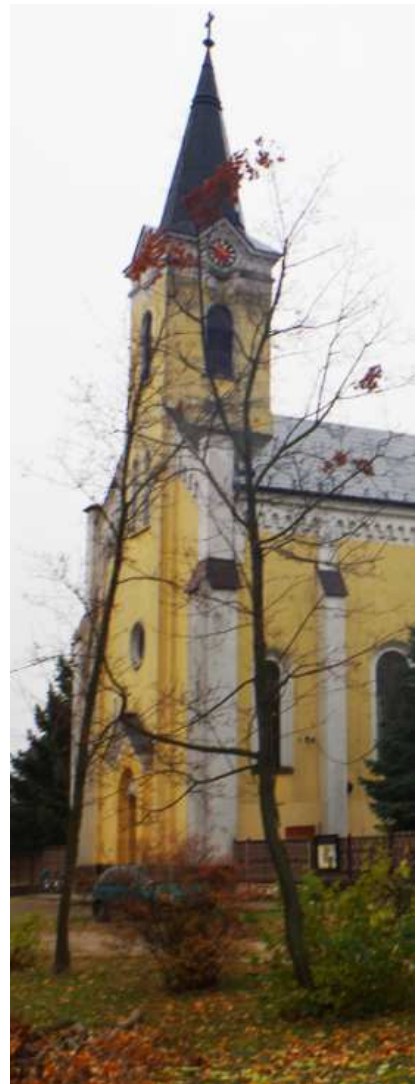
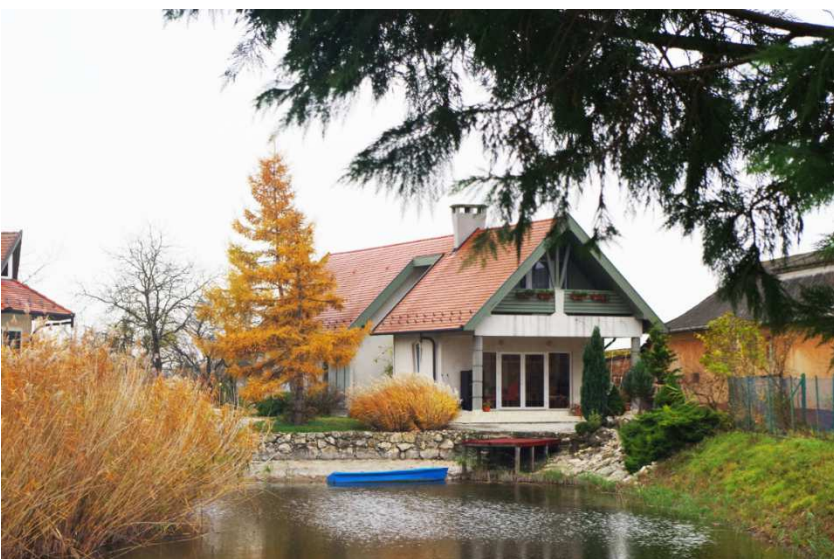

Csengőd község belterület

A településkép kissé eklektikus, a községben különböző korszakok építészeti termékei találhatóak meg. Tekintve hogy az organikus településfejlődés nem különösebben befolyásolta a község arculatát, a széles utcák, a fasorok, a rendezett telepítés az arculatot is meghatározó elem.

A település belső területein falu egykori arculatára utaló, hagyományos lakóházak már ritkábban fellelhetők (bal felső kép), az épületek jellemzően az 50-es után épültek. Megtalálhatóak itt a legújabb építésű, magukon mediterrán jelleget viselő lakóingatlanok illetve nagy számban jelen vannak a II. világháború után épült sátortetős típusházak is. A település központjában, a Dózsa Györgyúton található a római katolikus templom és a polgármesteri hivatal, nem messze tőle a művelődési ház és könyvtár. Itt halad el a Szent Imre zarándok útvonal is. A középületek léptékükben illeszkednek a lakóépületekhez.

A község jelenlegi arculatát a 60-as évektől kezdődően vette fel. A lakosság ekkor került olyan anyagi helyzetbe, hogy a régi kicsiny vályogfalú, gyakran nádtetős házakat lebontsa, s helyettük a jelenlegi, sokat vitatott formájú, de tágas, egészséges házakat megépítse.

Csengőd község belterület településszerkezete

A török időkben elnéptelenedett pusztát 1891-ben vásárolták meg falutelepítés céljából Baráth Gyula csengődi, Gauzer János, Kaszai István kalocsai, Lesták Ödön pataji lakosok. Ezek után kihirdették a birtok felosztását és 1200 ölenként 65 Ft-ért eladták 80 családnak, 1891-ben. A legtöbben Vadkertől érkeztek, de szép számmal jöttek a közeli községekből, valamint a távolabbi országrészekből is. A legtöbbjük magyar anyanyelvű volt, a vadkertiek, a paksiak és a kömlődiek német anyanyelvűek voltak, de beszélték a magyar nyelvet. 1900-ban Csengőd lakóinak száma 807. Postája és vasútállomása volt.

Csengőd morfológiai szerkezetét tekintve szabályos alaprajzú, telepített falu típusba tartozik. (A morfológiai településtípusok kifejezés alatt a belterületi alaprajzok által meghatározott településtípusokat értjük.) Párhuzamos utcái többnyire egyenesek és egymásra merőlegesek. Az utcák teletömböket fognak közre. A teletömböket a téglalap alakú telkek kettős sora jellemzi. A telkek utca felé néző felén az épületek és az udvar, a belső sávjain a kertek foglalnak helyet. Első ránézésre van némi hasonlóság az Alföldre jellemző rostos halmaztelepülésekkel, de Csengőd kialakulása, ahogy az előzőekben bemutattuk, sokkal későbbre datálható. A települési forma jelentős változásokon ment át csak az utóbbi másfél évszázadot tekintve is.

A falu képe kialakulásában és formálódásában nagy szerepet volt a történelemnek, elsősorban a település saját történelmének. A mai kép árulkodik arról, milyen sorsfordulatok érték fennállása alatt, amely létrehozta a telepített belterületi és részben a korábbi időkből fennmaradt, pusztához kötődő külterületi településrészt.

Külterület, általános tanyás mezőgazdasági településrész

A község külterületén, rendszertelenül, szórványosan mezőgazdasági műveléshez és állattartáshoz kötődő tanyák vannak. A község lakosságának közel 25%-a tanyákon él. Külterületi lakott helyek: Bucka, Kiscsengőd, Kullér, Tibold.

Építészeti szempontból az itt elhelyezkedő épületek eltérnek a faluban lévő hagyományos épületek léptékétől, telepítésétől, szerkezetileg a bokortanya-rendszer a jellemző.

Ipari-, mezőgazdasági üzemi településrész

A magyar vidék fejlődéséhez szükséges a gazdasági aktivitás. Csengődön a településtől keletre találjuk a legnagyobb gazdasági területet, mely egy borászat.

Csengőd az Alföldi borvidék Kunsági területén található, ami tipikusan homoki szőlőtermesztési körzet. A pincészeti üzem nem csak Csengőd környékén termelt szőlőből állítja elő termékeit, hanem országszerte vásárol is alapanyagot. A "primörként" forgalmazott friss, elegáns kövidinka hungarikum. Lehetőség van személyes pincelátogatásra, borkóstolásra is.

Az ilyen területeken jellemzően különböző időszakokban, több nagyobb csarnok jellegű épület is épült, stílusuk nem egyforma. Ezek a telepek különböznek az általános településképtől, más a telekméret, magasság, telepítés, ezért önálló építészeti karakterként határoltuk le.

Csengőd külterület, beépítésre nem szánt területek

Csengőd közigazgatási területének több mint fele gyeper, jelentős része szántó, nagyjából 1/15-öd része szőlő. A szántóföldeken jellemző termesztett növényfajták: kukorica, búza, napraforgó, repce, lucerna, a kertészeti növények közül pedig a fehérrépa, sárgarépa, hagyma, borsó és a kapor.

A község határában természetvédelmi és a Nemzeti Ökológiai Hálózathoz tartozó területeket találunk, amelyeket a törvény értelmében meghatározó karakterként kell megjelölni.

Ezeknek a területeknek a beépítése nem indokolt és nem tervezett.

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ, AJÁNLÁSOK

Csengőd belterület

Ebben a fejezetben nem szeretnénk egyoldalúan állást foglalni, leszűkíteni a lehetőségeket, viszont szeretnénk bemutatni, hogyan kerüljük el a legáltalánosabb hibákat.

TELEPÍTÉS

Csengődre az oldalhatáron álló beépítés a jellemző, a telken belüli elhelyezkedés pedig legtöbbször az utcára merőleges rendszerű.

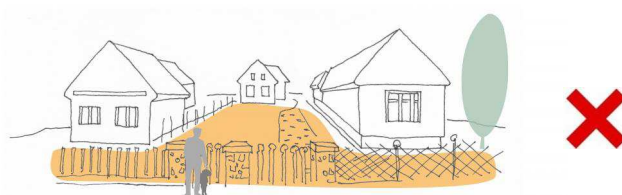
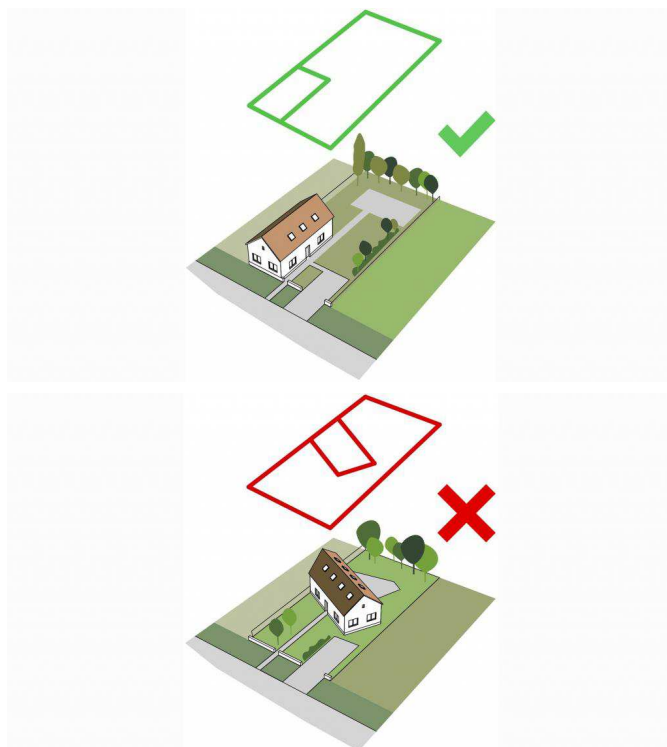
Az épületek hossz tengelye nagyrészt az utcára merőleges, indokolatlanul elforgatni ettől a tengelytől nem javasolt. Van kevés kivétel, például a Polgármesteri Hivatal épülete.

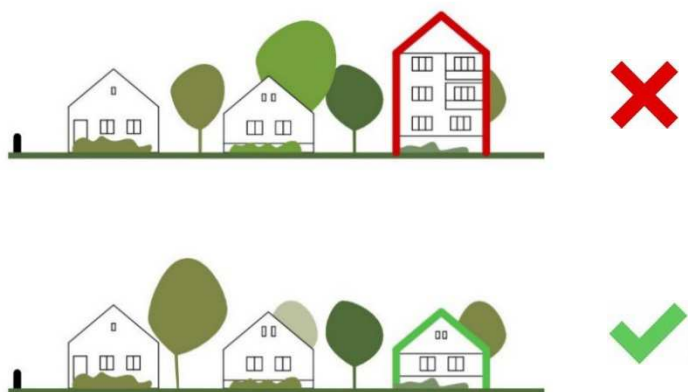
A lakóházak a település központi részén utcavonalon állnak, a külső részeken inkább előkerttel épültek, de előfordul, hogy ez még egy-egy utcán belül is változó. Az azonos méretű előkertek lényeges elemei az egységes településkének, ezért épületünket próbáljunk mindig a közvetlen környezetéhez illeszkedni. Eltérő beépítés nem javasolt és nagyobb mértékben hátrahúzni az épületet kerülendő.

Az egyvonalban lévő házak adják a harmonikus utcaképet.

Jobbra példa a településen megfelelő telepítésre, a sematikus ábrán látható, hogy az utcától azonos távolságra lévő házak harmonikus utcaképet eredményeznek.

TETŐHAJLÁSSZÖG

Csengőd területén a családi házak tetőhajlásszöge hasonló.

A meglévő épületek közé épülő új házaknak hasonló tetőhajlásszöggel kell épülniük, mint környezetükben lévőké. A túl magas, illetve túl alacsony hajlásszögű tetővel rendelkező épületek nem illeszkednek a település utcaképebe.

MAGASSÁG

Törekedni kell arra, hogy egy utcában hasonló magasságú épületek kerüljenek elhelyezésre.

A meglévő épületek közé ékelődő új házaknak hasonló magassággal kell épülniük, mint a környezetükben lévőké. A túl magas házak nem illeszkednek a falu utcaképebe. Alábbi képen látható egy példa a településről épületmagasság illeszkedésére.

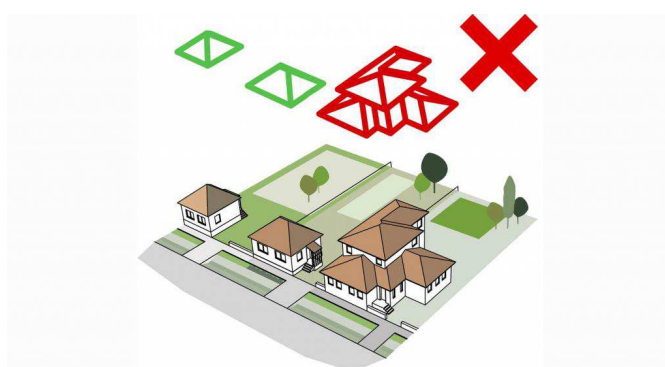
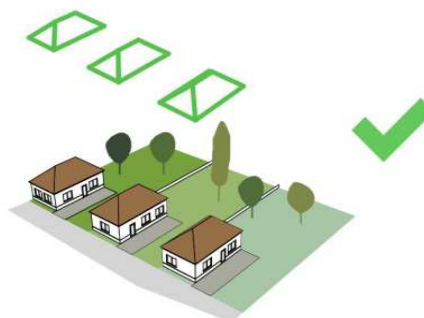
TETŐFORMA

A településen lévő tetőformák főként nyereg-, kontyolt nyereg-, ritkábban sátoztetők. Ezek összetettebb variációi is előfordulnak.

Új ház tervezésénél a szomszédok figyelembevételével kell tetőformát választani.

A nyeregtetős házakból álló utcaképbe nem kerülhet tördelt, összetett tetőformájú épület, hanem javasolt az utcában többségben lévőhöz hasonló kialakítást választani.

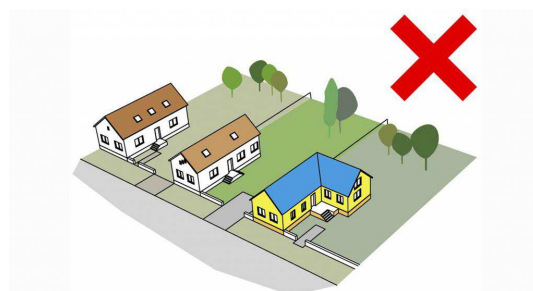
A hazai gyökerek nélküli „mediterrán” stílusú házak tervezése kifejezetten nem ajánlott Csengődön.

SZÍNEK

A településen a fehér, vagy világos „földszínek” a jellemzőek. A természetes anyag és színhasználattal egységes településkép jön létre. Az eltérő, kirívó színű épületek nem illeszkednek a meglévő házakhoz.

Nem elfogadhatóak a rikító fémlemezfedések vagy burkolatok sem.

Példa a településen megfelelő színhasználatra. Javasolt a világos pasztellszínek használata, sötét színű faablakokkal.

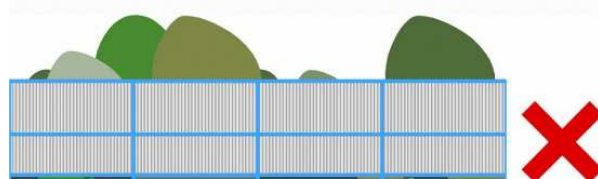
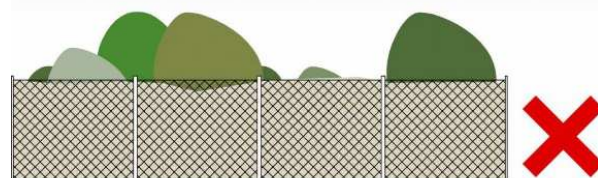
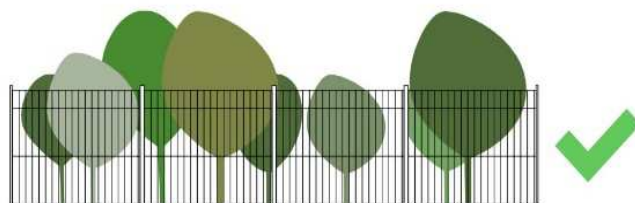
KERÍTÉS

Csengődön az áttört kerítések a jellemzők. Általában fa-, vagy fém anyagú, a régebbiek lábazat és oszlop nélküli kialakítások, később alacsony, tömör lábazattal, vakolt téglaszlopokkal kialakított kerítések készültek.

A kezeletlen felületű beton elemes tömör kerítés kerülendő.

A kerítések színhasználatnál törekedni kell a ház színével harmonizáló színek használatára, fakerítésnél a barna árnyalatai javasoltak.

A teljesen áttört drótfonatos kerítést utcáfronton próbáljuk kerülni.

Csengőd külterület

A település külterületének jelentős része tájképvédelmi övezet, vagy valamilyen szintű védelem alatt áll, ezért fokozott körültekintéssel kell minden beavatkozást megvalósítani. Az ember munkájának egy része szerves részét képezi a tájnak. Egy része azonban amellet, hogy nem tájba illő, számos problémát okoz. Ilyenek az elektromos vezetékek, amelyek az itt élő madarak egyik legnagyobb ellenségei a régióban. A nem megfelelően szigetelt, vagy szigetetlen légvezetékek évről-évre jelentős áramütéses pusztulást okoznak a rajtuk megpihenő madarak között.

A tájképvédelmi jelentőségű területeken reklámfelület elhelyezésére szolgáló önálló építmény nem helyezhető el, felszíni elektromos hálózati vagy hírközlési elem vagy építmény építése nem ajánlott.

A világítás kialakítása során kerüljük a hideg fehér fény alkalmazását, a fényszennyezés mérséklése érdekében, csak lefelé világító megoldásokat alkalmazzunk.

Beépítésre nem szánt területek:

Ahogy az örökségünk fejezetben is említettük, Csengőd külterületén számos sérülékeny élőhely található. Ezek megóvása, fejlesztése a tájvédelmi körzet egyik legfontosabb feladata. Ezeken a területeken a teljes mértékben megbonthatatlan, beépítetlen táj a meghatározó arculati jellemző, új épület elhelyezése a Kiskunsági Nemzeti Park engedélyével létesíthető.

Veszélyeztető tényezők: vonalas létesítmények építése, szigetetlen légvezetékek, Intenzív kemizálás, Tájidegen (invazív) növényfajok terjedése.

A település közigazgatási területének egy része, tekintettel a speciális madárvédelmi területekre, vadászati kíméleti övezet.

Ipari-, mezőgazdasági üzemi területek: A létesülő épületek tömegét igyekezzünk tagolni. Épületcsoportnál azonos jellegű tetőkialakítást kell alkalmazni, javasolt a 38-44 fokos hajlásszög. Az anyag- és színhasználat tekintetében itt is a tájra jellemző, természetes anyagok használata javasolt, a rikító, bántó színek kerülendők. Az építmények takarására érdemes erdősávot telepíteni, de kizárólag honos fa- és cserjefajok ültetése javasolt.

Mezőgazdasági területen kizárólag a mezőgazdasági tevékenységhez kötődő épületek helyezhetők el, amelyek a helyi hagyományos építészeti stílusnak megfelelő formájúak, anyaghasználatúak, a tájba illeszkedőek lehetnek. A nyílt puszták látványának megőrzése érdekében, kerítés építése kerülendő, amennyiben mégis létesül, csak nagymértékben áttört, faanyagú, vagy növényzettel kísért vadhálóval lehetséges.

A külterületi növénytelepítések során nem invazív, őshonos fák telepítését javasoljuk. Az ajánlott és kerülendő fajok listáját a Településképi rendelet melléklete sorolja fel részletesen.

KERÍTÉSEK

Csengőd belterület

Csengőd községben általában áttört fa- vagy fémkerítéseket találunk, ezek vizuálisan kevésbé választják el az utcától az előkerti területet, mint a tömör téglá, vagy sűrű lécezéssel kialakított, esetleg növényvel magasan teljesen befutott kerítés.

Amennyiben a fa-, vagy fémkerítés sötét színű (sötétbarna, sötétzöld), akkor kontrasztot képez az épülethomlokzat fehér színével, erősen áttört felülete miatt viszont az épületet nem takarja.

KERTEK

Előkertek, gépkocsi beállók

A településen a kerítés és az utca között zöld sáv található. Településképi szempontból fontos, hogyan alakítjuk ki és gondozzuk ezeket a területeket.

Az előkertés beépítésű utcákban a szabadabb utcaszerkezet és az áttört kerítések következtében a zöldfelület szövetszerűbb kialakítású, a kerítésen belül kialakított előkerti részek együtt élnek az utcával. Egy-egy szépen megformált ketrészlet az egész utcaképet befolyásolja.

Pihenőkert, udvar

A falu életében fontos szerepet töltött be a mezőgazdaság. A lakóházak mögött elhelyezkedő kertet az emberek megművelték. Ma is nagyon jól mutat egy szépen rendben tartott, megformált konyhakert. (Lásd középső képen.)

Napjainkban már a kert a pihenés színtere, így a haszonkert mellett a pihenőkert is helyet kap. A kétféle funkció szépen megfér egymás mellett. (Középen, jobbra egy kerti pihenősarok látható, a burkolt felület természetes anyagú.)

A kikapcsolódást a kert épület mögötti, nyugodt részében kerti sütővel, árnyékot adó építménnyel támogathatjuk. A kertben javasolt az éghajlatnak, a táj jellegének megfelelő növények, virágok ültetése.

ANYAGHASZNÁLAT

Településképi szempontból a cserép, nád, a 60-as évek után épült épületek esetén a betoncserep is, **javasolt**, mint héjazati anyag.

Kerülendő a településképi és egészségi szempontból is káros hullámpala. Kerüljük ugyanazon tetőfelületen különböző fedési anyag használatát. A képek nem a településen készültek.

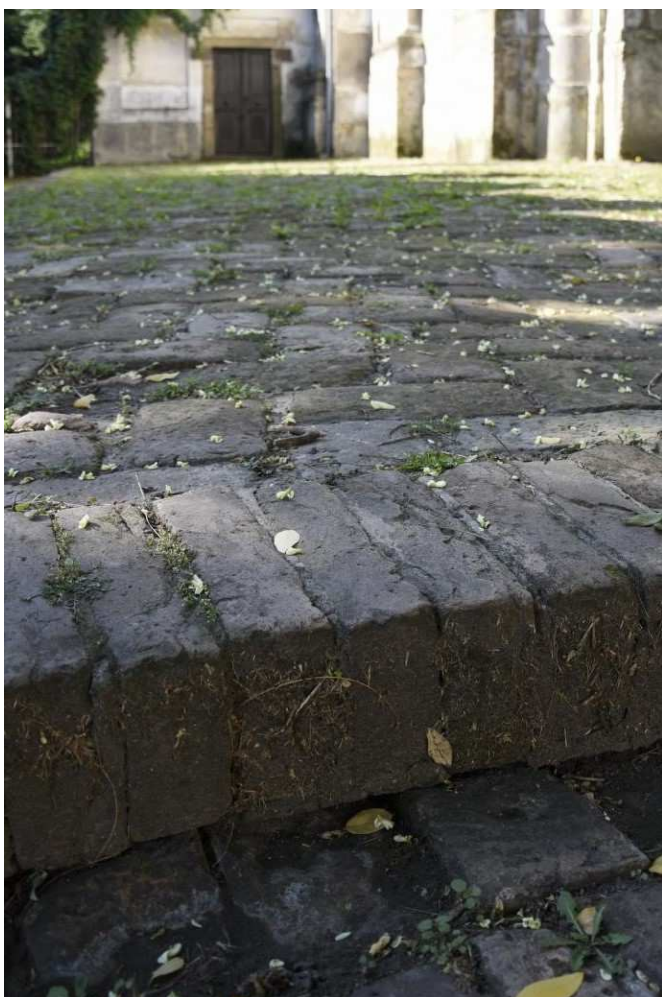
Ablakok, ajtók, kapuk

Javasolt a megfelelő arányrendszerű faablakok beépítése, a hagyományos parasztházakon, osztott üvegezésű kivitelben. Az ablakokra zsalutábla, vagy zsalugáter kerüljön árnyékolónak, a külső tokos fehér műanyag redőny kerülendő. Erre példa a bal alsó kép, amely nem a településen készült. A településen az áttört kerítések részeként, találunk néhány szép fa, illetve fémkaput.

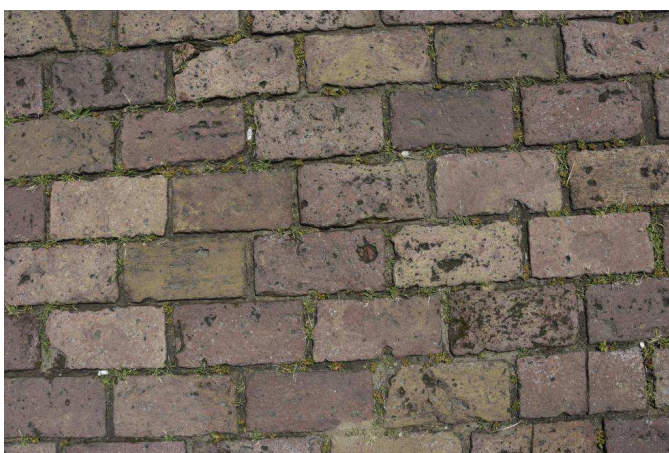
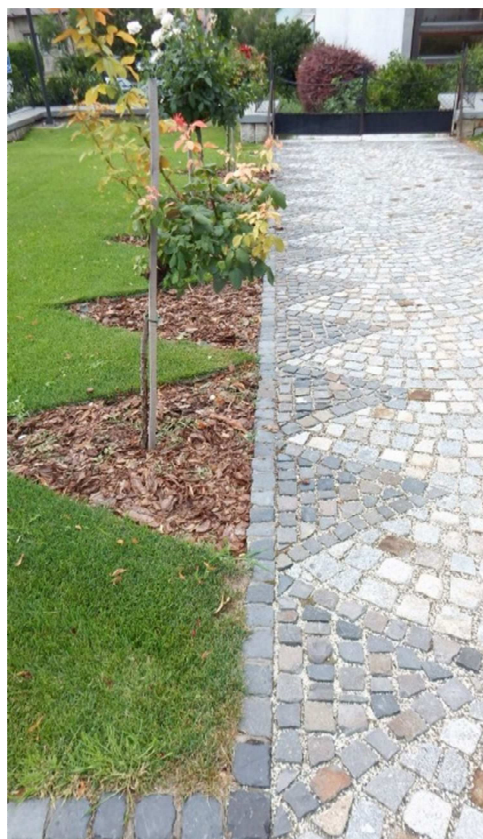

JÁRDÁK, BURKOLATOK

A központban, például a katolikus templom környékén, a Dózsa György úton, beton, aszfalt burkolat helyett javasolt természetes anyagú burkolatkialakítás. Anyaga lehet természetes kő, bazalt.

A képek nem a településen készültek.

HOMLOKZATKÉPZÉS

Csengőd

Csengődre az oldalhatáron álló beépítés a jellemző, a telken belüli elhelyezkedés pedig legtöbbször az utcára merőleges rendszerű. Sok épület a II. világháború után épült, amelyeknek homlokzati kialakítása változatos.

RÉSZLETEK

Az építészeti részletek szép formálása a népi építészet jellegzetessége volt. A mai épületek formálásánál is fontos egy-egy kémény, zsalugáter, homlokzati részlet kimunkálása, úgy, hogy az az épület egészével összhangban legyen. Az épület mellett, az udvarban, utcán lévő tárgyak, építmények is hozzájárulnak az összkép egységéhez. Egy szépen megformált kerti kút, egy gondosan elkészített tornácrészlet is esztétikai értéket hordozhat. Jobbra, lent a katolikus templom órája látható. Nem minden kép a településen készült.

MAI PÉLDÁK

Meglévő épület felújítása, a település karakterbe illeszkedően

Csengődön sok olyan épület van, ami a II. világháború után, títustervek alapján épült. Napjainkban az energiaárak emelkedése következtében, a családi házak hőszigetelése egyre nagyobb teret kap, amely lehetőséget adhat a „kockaházak” újragondolására, nagyobb átalakítások nélkül is.

Az átalakítás, felújítás során törekedjünk arra, hogy az épület a falu, építészeti karakterével, színvilágával harmonizáljon.

Javasolt a házak világos tónusú vakolattal, fa zsalutáblás nyílászáróval, vörös, vagy barna színű cserépfedéssel történő átalakítása.

Nagyobb nyílászárót a belső udvar felé nyissunk, ahol bővítésként fedett, vagy nyitott teraszt is kialakíthatunk.

A képek nem egy felújított épületről és nem a településen készültek.

Meglévő épületek:

Felújítás után kialakítható példák:

Borászat, birtokközpont épületeinek modern megfogalmazása

Magyarországon a szőlő- és borkultúra egyre növekvő népszerűségnek örvend.

Csengődön fehér és vörösborokat egyaránt készítenek, van, aki már több évtizede űzi a mesterséget.

A történelmi borvidékeken a borkóstoláshoz kötődő panziókat építenek, a borászok tudják, hogy a borok megismertetése üzleti szempontból a legjobb marketing. Erre az alföldi boroknak is szüksége van.

A képeken a különböző borvidékek borászati központjait látjuk, érzékelhető, hogy nemcsak a finom nedű, hanem a hozzá kapcsolódó épületek is egyre igényesebben készülnek. Az épületek széles skálán mozognak, a hagyományostól az egészen modern stílusig. A csengődi borászokra vár a feladat, hogy boraik mellé kialakítsák a saját építészeti arculatukat.

A képeken látható épületek nem a településen találhatóak.

Tanya épületeinek felújítása, átalakítása, bővítése

Az Alföld jellegzetes letelepedési formája, a tanya, amely a szocialista mezőgazdasági átalakítás során sokat veszített jelentőségéből. A magánbirtokok újbóli megjelenésével, a fenntartható fejlődés igényének megfogalmazásával az országban több helyen tanyafejlesztéseket hajtottak végre.

Az építészeti karakter megőrzésével, de az épületek formai és műszaki modernizálásával élhető, szép birtokközpontok jöttek létre.

Jobbra, fent egy hagyományos formában felújított tanya gazdasági épülete, eredeti színekkel és anyagokkal.

Az alsó képen látható épület esetében rossz állapotú vályogházat újjítottak fel és átrium jellegű védett udvart hoztak létre, két oldalszárny hozzáépítésével.

A képeken látható épületek nem a településen találhatóak.

UTCÁK, TEREK

A község utcái szélesek, általában zöldfelületi sáv és az egyik oldalon általában vízvezető árok választja el a közlekedési utat a járdától és az épületektől. Az utak a falusias településrészen aszfalt burkolatúak. Járda nem minden esetben található az utcán két oldalt, állapota utcánként változó.

A település központjában a templom mellett egy nagyobb park helyezkedik el, illetve 300 m-rel délnyugatra sétálva van az Emlékpark. Itt és a templom udvarán rendezhetik meg a közösségi eseményeket.

A főbb közlekedési utakon, az út mentén javasolt szegélykővet alkalmazni. A járda és az út közé ültessünk virágokat! (Példa középen, balra, a kép nem a községben készült.)

Közművezetékek és járulékos közmű létesítmények elhelyezésénél a településképi megjelenésre is gondot kell fordítani, ezért új építés esetén a légkábelek helyett javasolt földkábeleket alkalmazni.

HIRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK, SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYEK

A településközponti részeken a színes fényreklám helyett a hagyományos cégek elhelyezése **javasolt**. Szép példa hirdetés elhelyezésére a borászat logója.

A színes, nagyméretű molinók, **kerülendők**.

A kép nem a településen készült.

Gépészeti berendezések elhelyezése

Régi épület értékes homlokzatán, lehetőség szerint, ne helyezzünk el parabola antennát, napelemet, gépészeti berendezést!

IMPRESSZUM

CSENGŐD KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

Csengőd honlapcíme: www.csengod.hu
Csengőd e-mail címe: hivatal@csengod.hu
Csengőd postai címe: 6222 Csengőd, Dózsa György utca 35.
Telefon: +36 78 441 177
Polgármester: Lajter Ferenc
Polgármester e-mail címe: polgarmester@csengod.hu

Főpítész: Farkas István
Főépítész e-mail címe: csengod@foepitesz.hu

SZERKESZTETTE: Farkas István, Németh István, Mórucz László, Horváth Adrienne
SZÖVEG: Németh István, Mórucz László
FOTÓ: Farkas István, Németh István
ÁBRÁK: Lechner Nonprofit Kft.
GRAFIKAI TERVEZÉS: Németh István, Mórucz László

Budapest, 2018. február 20.

A település bemutatása fejezethez felhasználtunk részleteket Pivarcsi János: Csengőd község településtörténete című írásából, mely nagy segítség volt, köszönjük szépen!
A gazdasági épületek bemutatásánál felhasználtuk az eszesevin.hu honlapon talált fotókat, a természeti örökség tablónál pedig a knp.nemzetipark.gov.hu internetes oldalon fellelhető információkat és fényképeket.

A kézikönyvben szereplő fotók nem kizárólag a településen készültek!
Az építészeti útmutató, a mai példák és a reklámhordozókkal kapcsolatos témakörökben szereplő javaslatok között, máshol készült fényképeket is beillesztettünk saját adatbázisunkból, hogy olyan mintákat tudjunk bemutatni, amely a település arculatát, karakterét pozitív irányba módosíthatja.

A kézikönyvben kerülendő példaként csatolt fényképek nem a településen szereplő részleteket mutatnak!